Glas zavezникov

Leto II - Št. 404 — Informacijski dnevnik A. I. S. — Cena 4 lire

TRST, petek 11. oktobra 1946

UREDNIŠTVO: Via S. Pellico 12 - Telefon št. 93854 in 94443

OGLASI: Cena za milimeter visine (širina ena kolona): trgovski L. 27, mrtvaški L. 56 (osmrtnice L. 100), objave L. 20, finančni in pravni oglasi L. 45. V vsebini lista (tekstni oglasi) L. 45. Davek ni vštet. Plačljivo v naprej. Oglase sprejema izključno: S.P.I., Società per la Pubblicità in Italia, Trst, ul. Silvio Pellico št. 4, tel. 94044. Cena posamezne številke L. 1 (zaostale L. 8). Rokopisov ne vračamo.

Hitro delo pariške konference

ROMUNSKA MIROVNA POGODBA

Svoboda plovbe po Donavi: Bevin in Vandenberg za, Molotov proti

LONDON, 11. oktobra — **Ob 3.15 včeraj zjutraj (po pariškem času) so zaključili razpravljanje o mirovni pogodbi z Italijo. Potrebno je bilo približno 13 ur, s presledkom, za glasovanje in včasi za ogorčeno razpravljanje o 78 klavzulah in 16 dodatkih mirovne pogodbe z Italijo. Ko so delegati ob 2.45 hoteli vstati na glas Molotovljevega zvončka, da je zasedanje zaključeno, se je ameriška delegacija spomnila zadnjega dodatka glede gospodarskega vidika tržaškega vprašanja in ki je na kak način ušel preučevanju. Preteklo je spet pol ure, preden so se sporazumeli, da je moralo vprašanje neposredno preiti v roke zunanjih ministrov.**

Mirovna pogodba z Italijo preide zdaj v roke zunanjih ministrov za dokončne odločitve in razpravljali bodo, ali naj Albanija dobi reparacije od Italije ali ne, kar je bila edina izmed neodločenih točk.

Molotov je poleg tega izjavil, da namerava znova načeti celotno tržaško vprašanje, ker je sovjetska delegacija z vsemi ostalimi slovanskimi državami mnenja, da kompromisna rešitev, za katero so včeraj glasovali, ni demokratska. Molotov bo nato razpravljal o sovjetskem predlogu, ki ga je odklonil odbor in po katerem naj določijo čas za umik zavezniških čet iz Trsta.

Videti je, da so težave glede načina za uresničenje prihodnjega sestanka zunanjih ministrov po 15. oktobru, ker bodo na ta dan številn delegati odpotovali, da se udeležijo dela glavne skupščine Združenih narodov. Verjetno je, da Bidault ne bo odpotoval v New York pred drugo polovico meseca novembra in ni znano, če bosta Bevin in Molotov ob istem času tam.

Predvidevajo, da se bodo zunanji ministri sestali prot. koncu tedna za izdelavo programa, v okviru katerega bodo preučili nemško vprašanje.

Vandenberg in Kardelj

Komaj šest ur po glasovanju o mirovni pogodbi z Italijo je pariška konferenca začela razpravljati o pogodbi z Romunijo. Prisotna je bila samo peščica delegatov. Splošno debato je začel republikanski senator Arthur Vandenberg, senatni svetovalec ameriškega zunanjega ministra Jamesa Byrnesa. Opozoril je konferenco, da podpira sprejem predloga, ki so ga stavile Velika Britanija, Francija in Združene države v smislu tega predloga naj bi bila Donava dostopna ladjam vseh Združenih narodov ter naj bi v šestih mesecih po sklepu miru sklicali skupno konferenco štirih velesil in vseh podonavskih držav, ki bi sestavila podonavsko konvencijo.

Vandenberg je rekel, da Združene države nimajo neposrednega gospodarskega interesa na Donavi ter zato lahko o tem vprasanju razpravljajo popolnoma objektivno. Z zgodovinskega stališča je jasno, da podonavska trgovina ne more uspevati, če je odvisna od različnih in utesnjujočih uprav. Združene države so mnenja, da je svoboda podonavske plovbe bila v tej ali oni obliki sprejeta v zadnjih 90 letih kot nekaj bistvenega. To načelo je danes bolj potrebno kot kdaj koli poprej.

Vandenberg je nadaljeval: «Če hočemo nadaljevati svobodo podonavske plovbe, ki je bila že poprej uresničena in jo še nadalje razvijati v miru in napredku, potem mora to konferenca sedaj dolociti, ker je ta možnost edina, ki se nam nudi.»

V dvorani se je opažala velika utrujenost, vendar so bili nekateri delegati še dokaj svezi po vseh naporih, ki so jih imeli v odborih, ki so v zadnjih 14 dneh delali ponoči, in v dolgotrajnih plenarnih sejah.

Molotov, ki je predvčerajšnjim 14 ur in pol presedel na seji kot predsednik, je včeraj po odmoru šestih ur ponovno predsedoval. Včeraj je bil Molotov zadnji dan predsednik.

Jugoslovanski delegat Kardelj, ki je dejal, da je njegova država bolj zainteresirana pri podonavskem vprasanju kakor kateri koli druga država, je odločno odbil skupni angleški, francoski in ameriški predlog o Podonavju.

Kardelj je izjavil: «Tisk je skušal zbuditi vtis, da svetovno gospodarstvo zavisi od svobodne plovbe po Donavi. Toda gospodarska važnost podonavske plovbe je bila umetno pretiravana. Jasno je, da se niso opustili borbe za «interesne sfere», čeprav je to z zgodovinskega stališča nekaj zastarelega. Države ob bregovih Donave so danes neodvisne ter ne predstavljajo nekega ozemlja, kjer bi se bil boj za vplivna področja in imperialistične postojanke.

«Pojavlja se vprašanje, ko je, ki se mu zdi potrebno, da vzdržuje neki podonavski ustroj, ki ni nič drugega kakor pritiskanje podonavskih držav v stanje zavisnosti in zatiranja, kakor so bile te države že prej navajene živeti. Zares je že skrajni čas, da ta skodljivi in nečastni ostanek preteklosti odstranimo z Balkana in podonavske kotline.

«Izključitev Jugoslavije od Trsta ter okrnitev njene suverenitete na Donavi sta samo del iste politike, ki hoče izvajati gospodarsko in politično ekspanzijo in del stalnega stremljenja, da bi ustanovili baze in postojanke, ki bi služile namenom te politike.

«Opravičeno bi morali mirovni konferenci staviti vprašanje, ali ne čutijo, da vsebuje taka politika zametke nove nevarnosti za svetovni mir in človeštvo.»

Češkoslovaški delegat general Heliodon je opozoril konferenco naj uposteva romunski prispevek k skupni zmagi in naj pomaga Romuniji, da si opomore, da bo mogla z novimi močmi stopiti na pot miru in demokracije. Pozval je tudi delegate, naj ne izglasujejo nobenega dodatnega člena, ki bi poslabšal pogoje mirovne pogodbe z Romunijo.

Bevin o Donavi

Voditelj britanske delegacije, zunanji minister Ernest Bevin, je na pariski konferenci izjavil o mirovni pogodbi z Romunijo: «Želim videti Donavo, v njenem svojstvu velike trgovske žile, svobodno kakor morje, kjer se trgovske ladje vseh držav lahko svobodno in mirno gibljejo ter prinašajo procvit potrebnim državam.»

Ko je obravnaval petrolejske interese zaveznikov, je Bevin dejal: «Mi smo mnenja, da je pravično zahtevati, da da romunska vlada na razpolago tujo valuto v potrebni meri za obnovo in za obratovanje petrojske industrije.»

Zahteval je pravico enakega ravnanja za vse v trgovskih odnošajih z Romunijo. «Obdolževali so nas» — je nadaljeval Bevin — in kritizirali zaradi našega poizkusa v navedenem smislu, našo politiko pa so označili za politiko gospodarskega zasužnjenja. Kako more biti v tem zasužnjenje, če mi točno zahtevamo enako ravnanje za vse?» se je vprašal Bevin.

«V resnici so te obtožbe, ki jih mečejo proti Veliki Britaniji, ravno tako nepoštene kakor nepravične. Ne bom se spuščal v podrobnosti na tem plenarnem zasedanju, toda opozarjam na to z namenom staviti pridržke glede svojega zadržanja pred končno odločitvijo s strani Sveta zunanjih ministrov.

«Najvažnejša točka je, da bo za nas zelo težko sprejeti pogodbo v njeni dokončni obliki, razen če ne bodo nudili Veliki Britaniji točno istega ravnanja, kakor ga nudijo ostalim državam.

«Tu moram pojasniti, da nismo nasprotni nacionalizaciji, ravno nasprotno smo razglasili v parlamentu naše zadržanje glede javne lastnine. Toda mi vztrajamo na pravičnem in poštenem ravnanju z zunanjimi interesi v zvezi z vsako politično smerjo, ki jo izvajajo.»

Bevin je tako nadaljeval: «Pripravljeni smo vzeti v pretres vsako zakonito zakonodajno normo, ki temelji na načelu enakosti in nerazlikovanja. Po drugi strani, če je Romunija ustanovila mešane družbe skupno z drugimi zavezniki ali če so drugim državam dovolili vršiti svojo delavnost v Romuniji, tedaj zahtevamo mi točno enake pravice.

«Na primer — je nadaljeval Bevin — zavezniškim petrolejskim interesom zdaj prejudicira zakonodaja, ki jo je Romuniji naložil Hitler. Iz kakega razloga naj bi ti interesi morali še trpeti zaradi takega zakona?

«Nadalje delujejo petrolejske družbe pod drugimi neugodnimi pogoji, ki jih namen zadušiti. Zelo ljubo mi je bilo ugotoviti — je nadaljeval Bevin — da je generalisim Stalin odobril to načelo v nedavnem razgovoru, ki ga je dovolil nekemu zastopniku britanskega časopisja. Jaz sem popolnoma sporazumen s tem načelom in vlada Njegovega Veličanstva ga želi videti uporabljenega v svojih odnosajih z Romunijo.»

Nato je Bevin izjavil: «Drugo vprašanje, ki ga hočem omeniti, ko se bavim s to pogodbo, je vprašanje Donave. Videti je zares nekam čudno, da bi mi po vseh teh naših žrtvah morali biti postavljeni v slabši položaj, kakor je bil tisti, v katerem smo bili pred vojno. Svoboda plovbe po tej veliki rečni poti je v sporazumu z načelom, ki so ga določili pred mnogo časa. Zdaj mi ne razpravljamo primera le ene sam» države — ampak moramo vzeti v poštev interese nič manj kakor 8 obalnih držav v njihovi trgovini z ostalim svetom. Donava ima močan tok in kaj zlahka tvori peščene sipine, če ne storijo potrebnih ukrepov, da to preprečijo. Kakor nam je znano, prenaša tok reke zdaj hitro velike količine naplavin in bo plovba s takšnim korakom v razmeroma kratkem času lahko postala zelo težavna ter na nekaterih točkah nemogoča.

«Južno od Bratislave so se naplavile znatne zapreke. Obnovitev mednarodnega organa, ki bi preprečeval te neugodnosti, da bi tako preprečil težke katastrofe, je zaradi tega največje važnosti in največje nujnosti. Mi nočemo trditi, da je bil prejšnji internacionalni režim za urejevanje plovbe po reki popolno orodje, toda na vsak način je zagotavljal, da je ta velika rečna pot morala ostati vedno odprta trgovskemu prometu.»

Bevin je nato dejal: «Mi ne moremo drugače, kakor da smo mnenja, da je predlog Sovjetov, ki teži omejiti uporabo Donave na obalne države, ne le korak nazaj, temveč premišljena razlikovalna akcija v škodo njihovim zaveznikom, ki so se ž njimi borili ramo ob rami med vojno. To je politika, ki ustvarja dober del sumov o načrtih Sovjetske zveze na tem delu sveta. Ne poznam nobene stvari, ki bi bila bolj uspešna za odstranitev teh sumov, kakor je sprejem predloga o svobodni plovbi na osnovi enakosti.»

Bevin je tedaj dejal: «Zagotavljam vas, da na noben način ne poizkušamo ustvariti posebnega položaja za nas same. Toda naloga obnoviti Evropo postaja neskončno bolj težavna do tedaj, dokler je zapreka med Zahodom in Vzhodom v podonavskem bazenu in so trgovski interesi Zahoda v Romuniji v sporu s številnimi razlikovalnimi dejanji.»

Bevin je zaključil svoj govor s sledečimi besedami: «Če hočemo mi odstraniti razdelitev med Vzhodom in Zahodom, ki jo je včeraj Molotov označil za absurdnost, je tu velika prilika za to.»

Molotovljev odgovor

Sovjetski zunanji minister Molotov je povzel besedo za Bevinom in imel enega izmed svojih redkih improviziranih govorov, poslužujoč se zapiskov, ki jih je napisal v naglici.

Dejal je, da je glavni zaključek, ki se je pokazal pri razpravljanju o Donavi, «želja urediti probleme Donave v pogodbah z bivšimi sateliti Nemčije, narekujoč pogoje premaganim državam». Nadaljeval je: «Toda nekateri izmed tistih, ki vztrajajo na novem podonavskem režimu delajo vtis, da hočejo vsiliti zavezniškim državam ukaze glede njihove Donave, katerim bi ti morali ugoditi. To enostransko pomanjkanje objektivnosti je vidno iz načina, na kateri trenotno dvigujejo podonavsko vprašanje.»

Molotov je označil podonavski sistem, ustanovljen pred 90 leti za «tipično imperialistično politiko devetnajstega stoletja».

Vprašal se je: «Če imamo resnično namen zapustiti imperializem devetnajstega stoletja, zakaj bi se morali privezati na imperialistične ostanke, kakor je ta?

«Danes se nam nudi novi program. Enake možnosti za vse. Toda če hočemo govoriti o enakosti pravic in o možnosti držav, glede tega, kar se tiče vodnih poti, govorimo o tem na pravičen in pošten način.

«Donava ni edina mednarodna vodna pot. Govorimo na primer o Sueškem kanalu, o Panamskem prekopu, na katerima je zainteresirano veliko število držav. Če boste vi privolili v enake možnosti za vse v Romuniji, v Bolgariji in Jugoslaviji, kaj bo ostalo od njihovih industrij? V kratkem času jih bo pokupil ameriški kapital in bodo postale solastnine. Tako bomo lahko dospeli v čas, v katerem bomo, čeprav živeč v naših rodnih državah, slišali govoriti angleško in ameriško vsakokrat, kadar bomo odprli radio.

«Če zvamemo v poštev takšen položaj, ali smo lahko mnenja, da bodo male države, e jih pustimo svobodno tekmovati z Združenimi državami in z Veliko Britanijo, mogle zasledovati neodvisno politiko? Živele bi pod gospodstvom drugih.

«V sedanjem položaju enakost možnosti ne pomeni «enakosti», temveč gospodarski položaj, v katerem lahko kapitalisti postanejo gospodarji celotnih držav ter jih vladajo s sistemom demokracije dolarja.

«Zato torej ne smemo mi storiti tega, da bi podonavsko vprašanje bilo urejeno na hitrico.

«Če ima neka država večjo razpoložljivost dolarjev ali funtov šterlingov, zaradi tega edinega dejstva še ni pooblaščena vsiliti svoje volje in diktirati svojih ukazov premaganim in zavezniškim državam».

SCHUSCHNIGG V PARIZU

Pariz, 11. oktobra

Francoski socialisti so protestirali v nekem poročilu proti prisotnosti bivšega avstrijskega kanclerja Kurta Schuschnigga v Parizu, kjer naj bi imel predavanje o evropski politiki v gledališču Marigny. V poročilu izjavljajo, da ni Schuschnigg, ko je postal kancelar, storil ničesar da bi spremenil diktatorski režim Dolfussa in da ga je v tem podpiral Mussolini. «Nasilnosti, ki jih je zagrešil Schuschnigg proti volji avstrijskega ljudstva, ne morčjo oprati trpljenja, ki jih je osebno pretrpel v jetništvu pod Hitlerjem, zaključuje poročilo.

EDVARD KARDELJ

JUGOSLAVIJA ZAHTEVA OD EGIPTA IZROČITEV 5 JUGOSLOVANOV

Kairo, 11. oktobra

Objavili so, da je Jugoslavija zahtevala od Egipta izročitev 4 častnikov jugoslovanske vojske visokega čina in enega sodnika. Maršal Tito je te osebe obtožil veleizdaje, sodelovanja s sovražnikom in bojevanja proti jugoslovanski narodno osvobodilni vojski.

Egiptovski pravniki trenotno preučujejo pravne posledice jugoslovanske zahteve. Za omenjene častnike menijo, da so bili pod poveljstvom britanske vojske in izven jurisdikcije egiptovskih oblasti.

Ta teden je jugoslovansko poslaništvo v Kairu naslovilo poziv na vse jugoslovanske vojake v Egiptu ter jih pozvalo, naj se vrnejo v domovino. Poslaništvo jim je dovolilo rok dveh mesecev, po katerem bodo izgubili jugoslovansko državljanstvo, če bodo takrat še v Egiptu.

ZAVEZNIŠKI SVET ZAVRNIL VSE POMILOSTITVENE PROSNJE NACISTIČNIH VODITELJEV

Berlin, 10. oktobra

Objavili so, da je zavezniški nadzorstveni svet zavrnil vsepomilostitvene prošnje nacističnih voditeljev, ki so bili obsojeni v Nürnbergu. Svet je tudi zavrnil prošnje Goeringa, Jodla in Keitela, da bi bili ustreljeni namesto obešeni. Vse obsojence na smrt bodo obesili 16. oktobra ob navzočnosti komisije zastopnikov štirih največjih sil.

Svet ni mogel sprejeti prošnje Raederja, da bi bil ustreljen, namesto obsojen na zapor, ker Svet ne more poslabšati obsodb, ki jih je izreklo sodišče.

Jugoslavija o mirovni pogodbi z Italijo

Kardeljev zaključni govor

Zakaj Jugoslavija ne bo podpisala sedanjega načrta mirovne pogodbe

PARIZ, 11. oktobra — **Kot poroča beograjska radijska postaja, je podpredsednik Kardelj na plenarni seji mirovne konference v Parizu imel sledeči govor: «Gospod predsednik, gospodje delegati! Jugoslovanska delegacija želi postaviti le nekoliko glavnih vprašanj, ki jih je iznesla pri komisijah v obrambo svojih predlogov. Jugoslovanska delegacija je že večkrat pojasnila, da zahteva Jugoslavije po Trstu in Julijski krajini ni nobena slučajna zahteva, ki bi jo Jugoslavija postavila šele zdaj, da bi izkoristila položaj zmagovalne države. To je namen dolgoletne borbe našega naroda za osvoboditev in ujedinjenje. Osvobodilno gibanje prebivalstva Julijske krajine zavezema v tem boju že od začetka poseben položaj. Naše narode je zadela grenka usoda, da so morali vsak korak svoje svobode in vsako ped svoje zemlje večkrat plačati s svojo krvjo.**

Ne enkrat so jim mirovne konference odvzele to, kar so izvojevali s svojim oboroženim bojem. Med silami, ki so bile proti osvobojenju naših narodov in njihovemu zedinjenju, niso bili na žalost le Turki in Nemci, niti avstro-ogrska monarhija, tudi ne le Italija, ki je prav za prav šele v zadnji četrtini 19. stoletja stopila v vrsto imperialističnih lovcev za interesnimi sferami na Balkanu.

Ne, naši narodi so v tej borbi imeli proti sebi tudi vladajoče kroge nekaterih držav Zahodne Evrope, to je držav, ki s ponosom poudarjajo svoje demokratske tradicije.

TRNJEVA POT V SVOBODO

Leta 1804 se je pričel srbski upor proti turškim napadalcem. Od tedaj je bila Srbija ognjišče in središče osvobodilne borbe južnih Slovanov na Balkanu. Od takrat pa do danes so narodi Jugoslavije šli skozi mnoge vojne in upore ter mnoge mirovne konference, pričenši od dunajskega kongresa leta 1814-15, preko pariškega kongresa 1856, carigrajske konference 1862, berlinskega kongresa 1878 ter raznih drugih konferenc do prve svetovne vojne.

Vsi ti kongresi in konference značilno in jasno kažejo stalno težnjo po preprečenju osvobojenja jugoslovanskih narodov. Vsaka izmed teh konferenc je bila razočaranje za narode Jugoslavije, vsaka jim je odvzela vsaj del njihove zemlje, katero so rešili iz rok napadalcev. Vendar ni niti ena izmed teh konferenc mogla ustaviti in udušiti uporne volje našega naroda, da se osvobodi in zedini.

Tako se je zgodilo, da se je kljub vsem zaprekam v balkanski vojni 1912-13 zrušila turška hegemonija na Balkanu. Demokratska in narodno-osvobodilna gibanja Slovancev v Avstro-Ogrski so zadala 1918 smrtni udarec z vojno oslabljeni avstro-ogrski monarhiji. Ustvarjena je bila Jugoslavija, davni cilj osvobodilne borbe južnih Slovanov, čeprav ni bilo niti potem sojeno Južnim Slovanom, da bi bili svobodni. Te iste sile so se ponovno postavile proti popolnemu osvobojenju Slovencev in Hrvatov.

O LONDONSKEM PAKTU

Že v pričetku prve svetovne vojne 1916 so podpisali Londonski pakt, čeprav je vedela vsa Evropa za neprestano trdno in mnogokrat krvavo borbo Južnih Slovanov v Avstro-Ogrski za svojo osvoboditev in zedinjenje s srbskim narodom. Res je, da narodi Jugoslavije niso sprejeli Londonskega pakta ter so ga uničili s svojo borbo, vendar so 1919 in 1920 morali pristati na Rapalsko pogodbo, s katero je ostalo okrog 800.000 Hrvatov in Slovencev pod italijansko in avstrijsko oblastjo.

Osvobodilni boj naših narodov v Italiji se je nadaljeval v vsej dobi med obema vojnama ter prešel v oborožen odpor prvega dne, ko je pričela vojna proti osnim silam. Danes srečujejo narodi Jugoslavije na tej konferenci in okoli nje ponovno iste ovire, ki so jim v preteklosti preprečevale osvoboditev.

V 19. stoletju je bilo nekaterim zahodnim velesilam baje neobhodno potrebno zavarovati svoj vpliv na Balkanu. Tedaj je bila iz istega razloga potrebna tudi oblast Avstro-Ogrske na Balkanu. Danes nam pa n. pr. govorijo, da je iz teh razlogov potrebno braniti tudi imperialistične zahteve Italije ali varovati integriteto Avstrije.

140 LETNI BOJ ZA SVOBODO

Vsa ta zgodovina nam prikazuje dve strani istega procesa. V teku 140 letne borbe za osvoboditev in zedinjenje, v teku mnogih osvobodilnih vstaj in vojn narodov Jugoslavije so njeni narodi naleteli na iste zapreke in iste nasprotnike svoje osvoboditve. Vendar vse te zapreke in vse mirovne konference niso mogle preprečiti, da so korak za korakom širili meje svoje svobode ter vedno bolj krepili svojo neodvisnost. Jugoslovani ne doživljajo zdaj prvič po junaški in krvavi borbi za svobodo razočaranja zaradi kombinacije mednarodne imperialistične politike. Toda vedo, da je propadlo turško cesarstvo, da je propadla benečanska republika, da je propadla svetoštefanska Madžarska, da je propadla Avstro-Ogrska, da sta propadla Mussolini in Hitler, vendar je osvoboditev Jugoslovanov šla po isti poti od male Srbije in Črne gore, preko bosanskih vstaj, preko balkanskih vojn, preko narodnih gibanj v Avstriji, preko borb za svobodo v teku prve svetovne vojne in med drugo svetovno vojno, preko osvobodilne borbe našega naroda v notranjosti in izven mej stare Jugoslavije.

Nič ni tako močnega in tako nepremagljivega v zgodovini, kot je osvobodilna protiimperialistična borba zavednega naroda, ki brani svoje pravice in svoj obstanek. Moč, ki izvira iz globin narodnih mas, je močnejša od vseh sklepov za zeleno mizo in od vseh poizkusov, da se s silo doseže nekaj, kar je nepravično.

NEPRAVIČNOST IN NEUČINKOVITOST

Gospodje! To so razlogi, ki govore, da je ta konferenca ali katera koli druga za njo, s takimi sklepi, ki bi poizkušali zadržati dele jugoslovanskih narodov pod tujo oblastjo, ne le nepravična ter v nasprotju z moralnimi obvezami, ki jih imajo zavezniki do narodov Jugoslavije, temveč, da bodo njeni sklepi neučinkoviti in kratkotrajni. Generacija za generacijo naših narodov je vodila nespravljivo borbo za svojo svobodo. Generacija je generaciji izročala ljubezen do svobode in ji zaupala zgodovinske naloge na poti do končne osvoboditve. V tej borbi so se naučili naši narodi upornoti in pokazali, da se ne boje žrtev. Naši narodi se zavedajo, da je svoboda pravica vsakega naroda, a narod, ki se bori za pravično stvar, ostane nepremagljiv.

Po načelu narodnostne črte in minimuma pod tujo oblastjo, ki jo je branila jugoslovanska delegacija in za kar se je v septembru 1945 v Londonu sporazumel svet zunanjih ministrov, bi morala Julijska

(Nadaljevanje na 2. strani)

Nemiri v Grčiji

Anglija ni in ne bo s svojimi četami pomagala preganjati politične tekmece sedanje grške vlade

ATENE, 11. oktobra. — *Posebni dopisnik agencije Reuter poroča, da se je vnela srdita borba, ki je trajala 4, ure v neki vasi v bližini Florine v severni Grčiji zaradi napada domnevnih «tolovajev», ki so napadli dve grški vojaški taborišči s strojnicami in brzostrelkami.*

Napadalce so odbili, potem ko so nujno poslali ojačenja vojaškega orožništva iz Florine, kamor je prispela vest o bojih, kljub temu, da so napadalci prerezali telefonske žice.

Neka druga skupina «tolovajev», ki je štela 100 mož, je ukradla 5 milijonov drahem in 250 juntov šterlingov iz uradov francoske rudniške družbe v neki obalni vasi na polotoku Kalkidika jugozhodno od Soluna. Po izvršeni plenitvi hiš in uradov so pobegnili z neko manjšo ladjo.

Grški policijski agenti in vojaki, ki so videli v bližini Florine neko drugo skupino «tolovajev», ki je štela 300 mož, so izpovedali, da sta načelovala tolpi dva bivša častnika «osvobodilne vojske» levičarske organizacije ELAS, ki sta se zatekla v Jugoslavijo pozimi 1944/45, po državljanski vojni v Grčiji.

V Genici v severozahodni Grčiji je pričelo vojaško sodišče razpravo proti nekemu mlademu grškemu častniku in 21 vojakom, ki so jih aretirali pred 4 meseci pod obtožbo, da so izdelali načrte za sodelovanje s «komunističnimi tolovaji». Obtoženci so priznali, da so imeli v načrtu povzročiti zmedo med spopadi s «tolovaji», s streljanjem na svoje častnike in vojake.

Namestnik grškega zunanjega ministra Stephanos Stephanopoulos je zanikal vesti, ki so jih objavili v tujini, po katerih se oborožene tolpe baje pripravljajo ustanoviti neodvisno državo v Zahodni Makedoniji.

«Ni nobenega podobnega načrta, je izjavil, in če bi bil, ga ne bi mogli izvršiti».

Britanski minister Hector McNeil je dejal v spodnji zbornici, da britanskih čet niso nikoli in ne bodo nikoli uporabljali, da bi pomagali grški vladi preganjati politične tekmece.

Britanski vrhovni poveljnik za Srednji Vzhod sir Dempsey je trenotno v Atenah ter menijo, da bo odpotoval v petek proti Anglji. Diplomatski dopisnik je mnenja, da se bo posvetoval z vlado glede prošnje po orožju s strani grške vlade, za ureditev nemirov in neredov v severni Grčiji.

Združene evropske države

Maršal Smuts je pozval Anglijo in male države, naj izvedejo Churchillovo zamisel

HAAG, 11. oktobra. — *Južnoafriški maršal Smuts je imel govor na skupni seji nizozemske zgornje in spodnje zbornice, v katerem je med drugim povabil Veliko Britanijo, naj sodeluje pri snovanju Združenih evropskih držav, ki jih je predložil Winston Churchill.*

General Smuts je med drugim rekel, da je evropsko vprašanje največje in najtežje izmed vseh mednarodnih vprašanj. Dejal je: «Danes stojimo v tem pogledu pred največjo nevarnostjo v zgodovini.»

Rekel je, da je Churchill «rešitelj Evrope v njenih najtemnejših urah» in «največji Evropec». Dodal jo, da veruje, da so njegovi pogledi v bodočnost naleteli na širok odmev pri visokih krogih, ki pa se zaradi čuta odgovornosti še ne upajo prezgodaj o tem izraziti.

Churchill je mož neskončnega poguma. Povabil je Francijo, naj prevzame vodstvo pri ustanavljanju Združenih evropskih držav, pogoj zato pa je sprava med Francijo in Nemčijo. Tudi junija leta 1941 je na podobno drzen način predložil zvezo med Veliko Britanijo in Francijo, ki bi mogla preprečiti padec Francije.

Sprava med Francijo in Nemčijo bi mogla danes spremeniti ves položaj v Evropi, kakor bi mogla zveza med Francijo in Britanijo takrat spremeniti zgodovino.

Toda misli tega genija daleč prekašajo mišljenje navadnih ljudi. Bojim so, da Evropa ne bo mogla čakati, da bi se vsi dokopali do spoznanja o potrebi po Združenih evropskih državah.

V razsežnih razgovorih so mi razni evropski predstavniki rekli, zakaj ne bi Velika Britanija prevzela vodstva v tej veliki evropski zadevi, saj je Britanija med vojno z velikanskimi žrtvami in do skrajne izčrpanosti toliko storila za ohranitev evropske svobode in si je s tem pridobila zaupanje med majhnimi evropskimi demokratskimi državami.

Položaj majhnih držav je danes takšen, da bodo prej ali slej prisiljene pridružiti se kaki velesili. Ali ne bi mogli tega pravočasno preprečiti s tem, da bi si ohranile svojo neodvisnost v evropskem sistemu, ki bi zajotovil njihovo svobodo in varnost?

Začeti je treba z evropskim gospodarskim svetom, ki naj vzporeja in vodi skupne evropske gospodarske zadeve. Na ta način bo najlažje popraviti gospodarski zlom, ki je nastal med vojno in se nadaljuje še po vojni.

LETEČA TELESA NAD ŠVEDSKO NARAVNI NEBESNI POJAVI?

Stockholm, 11. oktobra

Švedski minister za obrambo je prišel do sklepa, da imajo lahko večino teles, ki so podobna meteorjem, katerih prelet nad Švedsko so opazovali med 1. majem in 30. septembrom, za navadne nebesne pojave. Izvedenci so prišli do tega zaključka, potem ko so preučili na tisoče opisov o preletu teh predmetov. Iz izjave ministrstva za obrambo sledi da del teh teles niso mogli identificirati, toda da ni nobenega povoda za domnevo, da gre za leteče bombe «V»

V poročilu, ki ga je izdal glavni stan švedske obrambe, je rečeno: «Večina opazovanj je netočnih in jih je treba sprejeti s precejšnjim skepticizmom. Vseeno so v nekaterih primerih izvršili jasna in nedvomljiva opazovanja, ki si jih ni mogoče razlagati kot navadne pojave, švedska letala ali plod domišljije opazovalcev.

Gotovo je, da se velik del opazovanj nanaša na nebesne pojave. V normalnih časih ti pojavi niso predmet posebne pažnje, a potem, ko so zanetili zanimanje javnosti, jim polagajo ljudje večjo pažnjo. Zaradi tega toliko govorice.»

DE GAULLE: «NE!»

Pariz, 11. oktobra

V nedeljo bo v Franciji referendum o novi francoski ustavi. General De Gaulle je časnikarjem izjavil: «Na predloženo ustavo, v kolikor se mene tiče, odgovarjam: Ne!» De Gaulle upa, da bodo tako odgovorili tudi drugi Francozi.

AMERIŠKA NOTA

Washington, 11. oktobra

Diplomatski krogi trdijo, da so Združene države poslale Sovjetski zvezi novo noto, v kateri zatrjujejo nasprotovanje Združenih držav proti skupni turško-sovjetski obrambi Dardanel.

Neuspel upor v Portugalski

Washington, 11. oktobra

Uradne brzojavke, ki so prispele v Washington iz Lizbone, javljajo, da so takojšnji vladni protiukrepi že v kali zadušili civilni in vojaški upor, ki je izbruhnil na severnem Portugalskem. Ne omenjajo, da bi se še vršili kaki boji.

Ameriški uradniki v Lizboni so še v zvezi z Washingtonom in Madridom, toda javljajo, da so zveze z mestom Oporto pretrgane.

Uradni in trgovski krogi v New Yorku pa zatrjujejo, da so v teku dneva imeli redne zveze s Portugalsko.

Včeraj so iz Portugalske v London prihajale vesti o neuspešnem vojaškem uporu v mestu Oporto. Portugalska vlada je prekinila telefonske zveze z Oportom in v brzojavih dopisnikov je nastal zastoj. Poročila o dogodkih si v podrobnostih še nasprotujejo, vendar pa se zdi, da se je stvar odigrala takole:

Včeraj zgodaj zjutraj je približno 10 podoficirjev ter 60 ali 70 vojakov nekega oklepnega polka zapustilo vojašnico v Oportu. Napotili so se po cesti v južni smeri proti Lizboni. Oblasti so obvestile vojaške posadke ob tej cesti, ki so tej koloni presekale pot kakih 50 milj od Oporta. Pravijo, da so se uporniki vdali brez boja.

Kardeljev zaključni govor

(Nadaljevanje s 1. strani)

krajina vštevši italijanske jezikovne otoke po nekaterih mestih pripadati Jugoslaviji. Med razpravljanji v komisijah na tej konferenci pa se je nasprotno pokazalo, da so demokratsko načelo narodnostne črte zamenjali s teorijo narodnostnega ravnotežja in njeno francosko črto. Toda celo tega načela niso pravično izvedli, tako da ostane po tej črti mnogo več Jugoslovanov Italiji kot pa Italijanov v Jugoslaviji.

Nekateri nam pravijo — je dejal Kardelj — da se tako razburjamo zaradi nekaj kvadratnih kilometrov czemlja, toda gre za središča žive celote, ki diha skoži njih gospodarsko, politično in kulturno. *Gre za to, da je ves narod popolnoma odrezan od svojega morja.*

«NE ZAHTEVAMO TUJIH OZEMELJ!»

Pozivajo nas, naj ne zahtevamo novih ozemelj, ker zahteve po ozemlju izzivajo vojno. Medtem pa se ne vprašajo, o kakšnih in čigavih ozemljih je govora, kajti če bi to vprašali, bi videli, da ne zahtevamo tujih ozemelj.

Tretji nas spet z velikimi gestami prepričujejo, da je za narod popolnoma vseeno, ali živi na tej ali na oni strani meje, da pa je glavno to, kako živi. Zato velikodušno izročajo cele desettisoče Jugoslovanov Italiji. Namesto tega, da odgovrajam na tako teorijo, se rajši sklicujem na profesorja oxfordske univerze Taylorja, ki je že mnogo prej. preden so na tej konferenci omenili antinacionalistične ideje, pisal takole: «Ti spori zaradi meje so za ljudi visokega mišljenja zelo neokusni. Pripovedujejo nam, da je treba zmanjšati važnost meja, narodi pa, naj se ljubijo med seboj ter naj se nehajo zanimati, na kateri strani meje žive. Edino na ta način bodo Angleži, ki so veliki v svojem mišljenju, spoznali, da ta vojna ni bila zaman. Na ta način so zaradi angleške občutljivosti Jugoslovani morali ostati pod italijansko oblastjo. Naši zavezniki naj bi bili žrtvovani zaradi naših sovražnikov. Brez dvoma je, da je treba važnost meja zmanjšati. Brez dvoma je tudi, da bi se narodi morali med seboj ljubiti. Vendar pa je treba meje najprej popraviti. Nato šele lahko pričakujete, da bodo meje postale manj važne», pravi prof. Taylor.

Trst in Julijska krajina

V tem smislu bi jaz mogel navesti še mnogo avtoritativnih izjav, ki vse dokazujejo, v kakšni meri je svetovno javno mnenje glede Trsta in Julijske krajine na strani Jugoslavije. Vendar pa je večina komisije odbila jugoslovanski dopolnitveni predlog ter je sprejela francosko črto.

Analiza tega glasovanja kaže, je rekel šef jugoslovanske delegacije Edvard Kardelj, *da je bil ta sklep izglasovan z glasovi prekomorskih držav ter da so za Jugoslavijo glasovale samo neposredno zainteresirane države.*

Jasno je torej, da je ta sklep zaintesiranim državam vsiljen. Vlada FLRJ vse to upošteva ter stoji na stališču, katero je jugoslovanska delegacija že večkrat izrazila, da ne bo mogla podpisati mirovne pogodbe z Italijo, če bo ta pogodba temeljila na francoski črti.

Za Jugoslavijo je to stališče neizbežna posledica metod, po katerih rešujejo življenjska vprašanja naših narodov. Isti postopek, ki je bil uporabljen v vprašanju meja, so na tej konferenci uporabili tudi v zadevi tržaškega statuta. To vprašanje so reševali ne samo v nasprotju s pravilno pojmovanim etničnim načelom, z ekonomskim in prometnim principom, temveč tudi v nasprotju s samo logiko in z osnovnim stališčem, ki je prišlo do izraza v odločitvi Sveta zunanjih ministrov, naj bo tržaški statut sestavljen po demokratskih načelih. Če je že bilo odločeno, da se ustvari svobodno tržaško ozemlje, to se pravi, če je že bilo odločeno, da Trsta ne dajo Jugoslaviji, potem je edino logično in edino v skladu z odločitvami Sveta zunanjih ministrov, *da Trst izročijo njegovemu prebivalstvu, to se pravi, da Trst dajo Tržačanom in ne guvernerju.*

«KOLONIJSKA POLITIKA»

Poleg tega, je nadaljeval šef jugoslovanske delegacije, bi se morali zanimati za gospodarske potrebe Trsta, ki izhajajo iz njegove zemljepisne lege in zgodovine. V prav toliki meri bi se morali zanimati tudi za življenjske in gospodarske interese Jugoslavije v Trstu.

Pravice in obveznosti morajo biti obojestranske. To bi morala končno razumeti tudi ta konferenca. Toda večina v komisiji se je odločila za drugo stališče. Namesto gospodarskega sodelovanja z Jugoslavijo so te sodelovanje prepovedali in vedijo kolonijsko politiko. Poleg tega še želijo, da bi Jugoslavija v svojo škodo vzdrževala tako tvorbo, zaradi katere bo postalo sram vsakega svobodoljubnega Evropca.

Res, medtem ko se začenjajo kolonijski narodi prebujati in zahtevati svobodo in neodvisnost, se rodi v srcu Evrope nova kolonija. Tak protidemokratski statut Trsta je mogel biti sprejet samo za to, ker si niso prizadevali, da pride do sporazuma, marveč so samo postavili v pogon volivni stroj.

Ta volivni stroj, je tudi pojem reparacij privedel do absurdnosti, je dejal Kardelj. Govorijo o težkem materialnem položaju Italije, ne upoštevajo pa še težjega položaja, v katerem so žrtve italijanske napadalnosti.

Mi ne zanikujemo dejstva, da je Italija v težkem gospodarskem položaju. Toda poleg tega se mi sprašujemo: «Če je zanimanje Amerike in Velike Britanije za italijansko gospodarstvo iskreno, zakaj ne kažeta istočasno zanimanja za gospodarstvo opustošene zavezniške Jugoslavije?

VOJNA ODŠKODNINA

Večina v komisiji je predložila, naj Italija plača Jugoslaviji 100 milijonov dolarjev odškodnine. *To je manj kakor stoti del prizadete škode.*

Jugoslavija ne more na to pristati, posebno še, ko ji tako malenkostno odškodnino prisojajo države, ki so si z raznimi gospodarskimi klavzulami pogodbe z Italijo zagotovile popolno zavarovanje. Da bi bilo vidnejše, kako je videti pravičnost na tej konferenci, vam bom — je dejal Kardelj — navedel nekoliko številk.

Po sprejetih sklepih konference glede na gospodarske obveze Italije, če vzamemo v poštev vse izvore teh obvez, to je, da vzamemo v poštev vse, kar je Italija plačala ali bo plačala zavezniškim državam, dobijo za posameznega upravičenca: Velika Britanija 38,459 dolarjev, Francija 4.903 dolarjev, Jugoslavija 268 dolarjev.

Če pogledamo te iste zneske v razmerju z neposredno materialno škodo na nepremičninah dobimo te odstotke: Francija 139%, Velika Britanija 1130%, Jugoslavija 25,5%.

Jugoslovanska delegacija nima ničesar proti, da vsi skrbimo za to, da ne uničimo italijanskega gospodarstva. Toda v tem primeru ima jugoslovanska delegacija za pravično, da tudi žrtve sorazmerno prenašamo, če že mislite, da bi bilo nepravično, da imajo prednost države, ki so največ pretrpele v vojni. Nočem navajati vseh drugih krivic do Jugoslavije, med katere spada n. pr. taka žalitev, kakor je neosnovano vsiljevanje po avstralsko-ameriškem predlogu pogodbenih obvez člena 13, da Jugoslavija ne sme uvesti na svojem ozemlju razlikovanja po rasi, spolu, jeziku ali veri; obveznost, ki je umestna edino za bivše sovražne države ljudske republike Jugoslavije.

ŽALJIVA OBVEZNOST

Jugoslavija je ponosna na čast svojih narodov, zato ne bo nikoli pristala na tako žaljivo obveznost. Taka obveznost je popolnoma nepotrebna, ko je govora o Jugoslaviji.

Jugoslavija odbija to ne zaradi tega, ker bi ne bila pripravljena zavarovati človeških pravic in osnovnih svoboščin svojih prebivalcev, temveč zaradi tega, ker odklanja moralno pravico vsiljevanja takih obveznosti s strani držav, ki bi jih morale v prvi vrsti same sprejeti in izvesti. Jugoslavija je ena izmed redkih držav, ki dajejo svojim narodnim manjšinam vse pravice ter načelno odklanja, da bi ji nepoklicani vsiljevali kakršne koli notranje politične obveznosti.

Bilo bi morda dobro vprasati razne kolonijske in neodvisne narode, ali morda crnce in Indijce v nekaterih demokratskih zemljah, če bi morda ne bilo koristno tem državam vsiliti take obveznosti. V evangelju beremo: «Vidiš iver v očesu svojega brata, bruna v svojem očesu pa ne vidiš!».

Hotel bi, je nadaljeval šef jugoslovanske delegacije, dotakniti se samo še enega vprasanja, ki ne zadeva moje države, a je vprašanje časti in pravičnosti te konference, to je vprasanje Albanije. Vsi polzkusi jugoslovanske delegacije in drugih delegacij, da Albaniji priznamo pravica pristopa k Združenim narodom so bili zaman. Albaniji so odbili pravico do reparacij. To stališče ni v skladu s sodelovanjem Albanije kot zavezniške države v vojni ter z žrtvami albanskega naroda, niti s stališčem, katerega so v vojni mnoge države zavzemale do Albanije. To stalisce je mogoče tolmačiti le kot namen vrsiti pritisk nad malo in junaško državo.

Kar zadeva druge sklepe in predloge, si jugoslovanska delegacija pridržuje pravico, da v tem pogledu zavzame končno stališče jugoslovanska vlada, kar zavisi od načina, kako bodo rešena osnovna vprasanja, ki predvsem zanimajo naše narode.

Pomembni uspeh Pariza

Če vzamemo konferenco v njeni celoti — je izjavil Kardelj — moremo reči, da je dosegla pomemben uspeh zaradi dejstva, ker so tisti ki so upali, da bo konferenca orodje za razbijanje pozitivnih sklepov Sveta zunanjih ministrov, doživeli neuspeh. Dokazano je, da je prav za prav edine pozitivne sklepe za mir sklenil Svet zunanjih ministrov. Ni dvoma, da je to resničen uspeh, ki bo vsekakor pokazal blagodejni učinek na odnošaje med narodi.

Vendar izven tega okvira ne moremo reči, da je konferenca bila konstruktivna pri graditvi miru in sodelovanju med narodi. Nasprotno, konferenca je pricela z napadom vprav na pozitivne sklepe Sveta zunanjih ministrov. Natančnejsa analiza sprejetih popravkov kaže, da so ti vnesli v pogodbe več negativnih kot pozitivnih stvari.

Kardelj je opozoril na sledeča dejstva:

(1) konferenca je, čeprav ni bila zato merodajna, izglasovala postopek, ki je že vnaprej dajal možnost neki skupini držav, da vsili svojo voljo drugim državam; (2) mnogokrat ni bilo iskrenosti na konferenci; (3) za večino na konferenci je bilo značilno, da ni imela nikake želje po sporazumu.

Težko ozracje diktata je bilo posebno ustvarjeno v zvezi z zahtevami Jugoslavije. Jugoslovanska delegacija je storila med to konferenco vse, kar je mogla, da bi olajšala možnost sporazuma. Odstopila je od svojih zahtev in večkrat predložila ustanovitev pododborov. Vsi njeni napori so bili odbiti. Zaupanje v glasovalni ustroj je bilo tako, da je večina sploh odklanjala govoriti o sporazumu.

O DVEH TABORIH

Končno si jugoslovanska delegacije ne more kaj, da ne bi ugotovila, da je ravnanje neke skupine na tej konferenci, ki predstavlja večino, razdelilo to konferenco v dva tabora. Menim, je dejal šef jugoslovanske delegacije, da morajo končno vsi odgovorni ljudje miroljubnih držav uvideti in razumeti, da take metode ne prispevajo k miru in sodelovanju med narodi.

Priznati moramo, da konferenca v tem pogledu ni šla po pravi poti. Najti je treba pravo pot, popraviti napake, ki so jih storili. Ministrski svet ima zato pred seboj težko nalogo, toda to nalogo je treba brezpogojno izvršiti, če hočemo imeti mir in popraviti tisto, kar so na konferenci negativno izvršili.

Jugoslovanska delegacija izkorišča to priliko, da se zahvali vsem delegacijam, ki so razumele upravičene zahteve narodov Jugoslavije ter ji dajale podporo; predvsem delegaciji Sovjetske zveze. Jugoslovanska delegacija bi bila zadovoljna, če bi konferenca vsaj v zadnjem trenotku skušala doseči stvarni sporazum, ki bi predstavljal njen pravi uspeh. Jugoslovanska delegacija meni, da bi brez sodelovanja samih zainteresiranih držav bila ta naloga težko izvršljiva.

JUL. KRAJINA

Glavni stan v Caserti demantira

ZVU NI ODGOVORNA ZA EKSPLOZIJO V PULJU

Trst, 11. oktobra

Zavezniški glavni stan v Caserti je izdal naslednje poročilo v zvezi z govoricami o domnevni odgovornosti Zavezniške vojaške uprave za eksplozijo v Pulju ter v zvezi z domnevnim kritjem izplačil v lirah v Julijski krajini s funti šterlingi ali dolarji.

«Dne 6. oktobra je bilo objavljeno in dne 9. oktobra delno ponovljeno: «Po novih zanesljivih poročilih iz Trsta je Zavezniška vojaška uprava v Italiji prevzela vso finančno odgovornost za eksplozijo v pomorskem skladišču na obali blizu Pulja, pri kateri je bilo ubitih 62 oseb.

To poročilo je popolnoma napačno.

Prav tako je napačno poročilo, da bi pravni oddelek Zavezniške uprave ugotovil, da bi bile Združene države ali Velika Britanija kakor koli odgovorne za nesrečo.

Dejstvo je, da je glavni častnik pravnega oddelka ZVU podal pravno mnenje, da Zavezniška vojaška uprava za nesrečo ni odgovorna.

Kakor je ta glavni stan že prej poročal, tudi ni nikake osnove za trditev, da bi bila katera koli plačila, ki jih izdaja Zavezniška vojaška uprava v Julijski krajini v lirah, krita s funti šterlingi ali z dolarji.»

KMETIJSTVO

Kako hranimo krompir

Letošnji pridelek krompirja je v primeri s pridelki prejšnjih let mnogo občutljivejsi, ker je bila tedaj, ko je bil še v zemlji, velika vročina. Iz tega razloga bomo morali ravnati s krompirjem pazljiveje, da se ne bo prehitro pokvaril. Nepravilno hranjenje bi moglo povzročiti poškodbe, zaradi katerih bi ga morali prezgodaj porabiti. Ker imamo namen, da ga ohranimo čim dalj časa, pa naj gre za semenski ali za prehrano namenjeni krompir, moramo z njim ravnati na sledeči nacin:

1) Krompir izkopljemo, kadar dozori. Izkopani gomolji naj kako uro še ostanejo na njivi, da se nekoliko posuse. Ne smemo jih pustiti predolgo, posebno ne na soncu, ker bi v tem primeru zaradi tvorbe zdravju skodljivega solanina ozelenel lubad.

2) Preden krompir shranimo v shrambe, ga moramo celstiti zemlje in pri tem izločiti vse še nedozorele gomolje ali pri kopanju poškodovane.

3) Za hranjenje krompirja določeni prostori morajo biti zdravi, suhi in ne smejo biti izpostavljeni naglim spremembam toplote.

4) Kjer se bojimo vlage, je neobhodno potrebno, da nasujemo na prosta mesta kupčke živega apna, ki ga obnovimo, kakor hitro se zaradi vlage pogasi.

Na ohranitev vpliva tudi toplota prostora. Najboljsi so prostori, v katerih je toplota med tremi in osmimi stopinjami. Pri ničli postane krompir sladek, pri treh do štirih stopinjah pod ničlo zacne zmrzovati in postane za hrano človeku neuporaben, pri devetih do desetih stopinjah nad ničlo pa začne poganjati.

5) Podstrešja za hranjenje krompirja niso prikladna, ker krompir v njih pozimi zmrzne, spomladi pa tisti, ki ni zmrznil, požene. Manjše količine krompirja je v primeru, da ga hranimo na omenjenih prostorih, hraniti v lesenih zabojih z manjsimi luknjicami ali v iz desčic zbitih zabojih, ki jih uporabljajo za prevažanje sadja.

6) Kupi ne smejo biti višji od 50 do 70 cm, ker bi se drugače v njih krompir ugrel. Da odvrnemo škodo, ki bi jo utegnila povzročiti vlaga, in da kupe bolje prezračimo, položimo krompir na plast suhe slame, ali pa na deske, nikdar pa ne na nepokrita tla. Se bolje storimo, če položimo krompir na od tal nekoliko vzvišene deske. Dobro je tudi, da ločimo krompir od sten s plastjo slame ali z deskami.

7) Če smo primorani napraviti bolj visoke kupe, je treba napraviti luknje za prihod zraka.

8) Za seme določeni krompir srednje velikosti rabi več svetlobe, vendar nanj ne sme sijati sonce naravnost.

9) Na splosno je treba krompir neprestano nadzirati in ga skrbno prekladati, pri čemer je treba izločiti vse pokvarjene gomolje, ki bi utegnili če bi jih ne odstranili, okužiti ostale zdrave gomolje.

ZANIMIVOSTI

Evropski uradi ustanove UNRRA sporočajo, da bo vsak poljski beguneo, ki bo med 1. oktobrom in 31. decembrom zapustil Nemčijo v smeri proti Poljski, prejel 60 dnevnih prehrambenih obrokov. Osebni zastopnik glavnega ravnatelja ustanove UNRRA sir Humphry Gale je k vesti pristavil, da je to del prizadevanj, s katerimi naj bi pregovorili poljske državljane, da bi se vrnili v domovino pred zimo. V taboriščih ustanove UNRRA v Nemčiji je do zdaj še okoli 355.000 poljskih beguncev.

* * *

Odbor izvedencev, ki ga je imenoval guverner na Malti, je objavil poročilo o škodi, ki jo je Malta utrpela med vojno na umetniških starodavnih poslopjih. Med bombardiranjem, ki je trajalo dve leti, so uničili večji del del zgodovinskih poslopij; v številnih primerih označujejo kraje, kjer so stale krasne palače, le še kupi razvalin.

* * *

Podravnatelj za civilno pomoč ameriškega narodnega Rdečega križa Melvin Glasser je objavil, da so od pričetka druge svetovne vojne razdelili kot pomoč ameriškega Rdečega križa v 46 deželah Evrope in Daljnega Vzhoda za več kot 170 milijonov dolarjev blaga.

* * *

V Greenwichu v morskem rokavu Temze se je zasidrala argentinska križarka «La Argentina», ki jo uporabljajo kot šolsko ladjo. Ladja je prišla v Veliko Britanijo na uradni obisk.

TRŽAŠKA KRONIKA

VIŠJE ZAVEZNIŠKO SODIŠČE

Razprava o napadih na nestavkajoče delavce

Berlot obsojen na 18 mesecev zapora Ostali obtoženci oproščeni zaradi pomanjkanja dokazov

Na razpravi proti petim osebam, ki so jih obtožili kršitve ukaza Zavezniške vojaške uprave zaradi sokrivde pri izvrševanju dejanj, ki postavljajo v nevarnost javni red na zasedbenem ozemlju, so včeraj pred sodiščem brali podpisane dokumente, v katerih so bila opisana nasilna dejanja proti delavcem, ki so šli na delo med stavko meseca junija in julija. Razpravo, ki so jo predvčerajšnjim začeli pred višjim Zavezniškim vojaškim sodiščem, so včeraj zaključili. Brivca Guglielmo Berlota so spoznali za krivega in ga obsodili na 18 mesecev zapora.

Dokumenti, ki so jih brali pred sodiščem in ki so tvorili podlago obtožbe, so prikazovali napad na dva jugoslovanska begunca v ulici Istra, napad na nekega delavca mehanične delavnice v ulici Besenghi, napad na nekatere prostovoljne pometače pred kavarno Carducci in prevrnitev stojnic prodajalk sadja na trgu Ponterosso.

Policijske priče so izpovedale, da so našle dokumente skupno z nekaterimi drugimi listinami, ki so jih predložili na razpravi, katerih pa nimajo za dokaze. Policija je našla te dokumente v neki sobi v ulici Cancellieri št. 9, katero so preuredili v urad.

Ko je predsednik sodišča major F. C. S. Bayliss izrekel obsodbo glede Berlota, je rekel: «To sodišče vas je spoznalo za odgovornega težke krivde, in sicer da ste izvedli vrsto resnih napadov na civiliste s sodelovanjem štirih drugih oseb med 25. junijem in 12. julijem. Pristavil je, da je v veljavi nov ukaz Zavezniške vojaške uprave, ki označuje tako delovanje kot neofašizem ter ga kaznuje pred kazenskimi sodišči na tem ozemlju. Obtoženca, tako je dejal predsednik, niso sodili na podlagi te odredbe, niti na podlagi italijanskega kazenskega zakonika. Razglas ZVU št. 1 predvideva največjo kazen 10 let zapora za tiste, ki motijo javni red na ozemlju. Dolžnost zaveznikov je ohraniti javni red na ozemlju in osebe, ki jih spoznajo za krive, je treba strogo kaznovati, da bi druge odvrnili od podobnih vandalističnih dejanj. Dejal je, da je bil odločen izreči strogo obsodbo, toda pristavil je: «Glede na zakonita dokazovanja bom predložil načelniku pravnega urada, naj obsodbo odložijo, dokler ne bodo preučili vašega priziva». Predsednik sodišča je izrekel obsodbo 18 mesecev zapora začenši od 10. oktobra ter je naglasil, da ima obtoženec 30 dni časa za vložitev priziva.

Ob začetku razprave je javni tožilec stotnik F. H. Leaning, potem ko je prebral obtožnico, poklical policijske priče. Prvi dve izmed teh, namestnik nadzornika Alessandro Brenci in namestnik nadzornika Serviglio Fabrici, sta pripovedovali o preiskavi v neki sobi poslopja v ulici Cancellieri št. 9. Dejala sta, da je imela soba videz urada, ker je bil v njej pisalni stroj, razne mape, listine in drugi papirji. Dejala sta, da sta vzela s seboj nekatere dokumente, ki so jih tam našli, dokumente glede domnevnega delovanja nekaterih izmed obtožencev in drugih oseb med stavko junij-julij '46. Te osebe so domnevno člani krožka Rinaldi.

Ko je javni tožilec predložil del dokumentov sodišču, je Brenci spoznal dva, ki jih je našel v omenjeni sobi. Dejal je, da je spoznal tudi druge med temi, ki jih je vzel priča Fabrici; glede nekaterih je pristavil, da ni gotov.

Priča Fabrici je spoznal, da so vse dokumente, ki so jih predložili sodišču, dobili v sobi v ulici Cancellieri št. 9 razen enega. Fabrici je izjavil, da je našel obtoženca Gomezela skupno s strojepisko, katere imena pa ne ve, ko je policija stopila v sobo. Pokazal je na obtoženca Gomezela s prstom, ko ga je spoznal. Zatrdil je, da je bil Gomezel ves čas v sobi, ko so izvrševali preiskavo.

Nadaljnji potek razprave bomo objavili v jutrišnji stevilki.

Repatica nad Trstom

O svetlobnih telesih, ki so se v včerajšnjih zgodnjih jutranjih urah pojavila na nebu nad Trstom, poroča astronomski zavod, da je to, kot so ugotovili, dež padajočih utrinkov, ki so se odtrgali od repa kometa, ki se periodično prikazuje v vsemirju. Po mnenju zvedosloveev gre torej za neko vrsto komičnega srečanja; luči, ki se ob tari priliki pojavijo na nebu, niso ničesar drugega kot delci, ki se sčasoma odtrgajo od kometa med njegovim letom in postanejo razbeljeni zaradi svoje ogromne hitrosti in trenja. Ta komet so z istimi svetlobnimi učinki opazili tudi v noči 9. oktobra 1933.

Včeraj popodne je na ulici Ascoli neki jeep povozil 22 letnega agenta civilne policije Francesca Visintina. Prepeljali so ga v civilno bolnišnico.

Seja občinskega sveta

Občinski svet je na redni seji sprejel predlog za povišanje stanovanjske doklade župniku cerkve «Beata Vergine del Rosario». Nadalje so prečitali odgovor občinskega tehničnega urada na zahtevo sveta glede javnih del v porušenem delu Sv. Vida. Tehnični urad je odgovoril, da zaradi finančnih razmer dela ni mogoče izvesti. Tudi zahtevo za popravilo vojašnic je tehnični urad zavrnil z izjavo, da so vojašnice državna in ne občinska last. Glede tramvajske zveze med mestom in bližnjimi kraji okolice je podjetje ACEGAT izjavilo da bi tako delo zahtevalo več sto milijonov lir in da bi morali material naročiti izven področja «A», kar ne bi pripomoglo k olajšanju domače brezposelnosti. Poleg tega bi šlo večinoma za montažna dela, ki bi zaposlila specializirane delavce. Zaradi navedenih utemeljitev so načrt opustili. Dr. Rinaldi je dejal, da je finančni oddelek Zavezniške vojaške uprave odklonil, da bi izplačali občinskim uradnikom izredne ure za mesec september. Svetnik Katalan je prečital spomenico, naj bi jo poslali ZVU, da bi se pozanimala za usodo domače kamnoseške industrije, ki je nekdaj zaposljevala na tisoče delavcev in ki zdaj praktično miruje. Pri tem je omenil, da so podjetju, ki gradi novo univerzo, nakazali 20 milijonov, ki podjetju služijo za nakup gradbenega materiala, ki pa ni domače proizvodnje.

PREHRANA

Mleko švicarskega Rdečega križa

Danes v petek nadaljujejo z brezplačnim razdeljevanjem kondenziranega mleka, ki ga je podarila ustanova «Pomoč otrokom» švicarskega Rdečega križa za tržaške potrebne otroke. Razdelitev bo v pokrajinski palači v ulici Gheppa 21 od 16. do 19. ure izključno za otroke od 1 do 4 leta, ki so pred 14 dnevi dvignili prvo škatlo. Pri razdeljevanju je treba predložiti otroško življenjsko nakaznico. Mleko bodo razdeljevali po naslednjem redu: v petek 11. oktobra imena z začetnimi črkami A do C; v soboto 12. D do L, v pondeljek 14.: M do R; v torek 15. S do Z.

Razdeljevanje odej

Zbornica za trgovino in industrijo sporoča, da bodo na odredbo Zavezniške vojaške uprave v prihodnjih dneh začeli razdeljevati v pooblaščenih trgovinah nove ameriške in angleške odeje, ki bodo različne od prejšnjih. Odeje so razdeljene v enajst vrst, in sicer po vrsti materiala ter jih bodo prodajali po naslednjih cenah: vrsta «A»: 5% volne, 95% bombaža 155 lir; vrsta «B»: 25% volne, 75% bombaža 335 lir; vrsta «C»: 50% volne, 50% bombaža 1000 lir; vrsta «D»: 25% volne, 25% bombaža, 50% rajona 700 lir; vrsta «E»: 25% volne, 50% bombaža, 25% rajona 900 lir; vrsta «F»: 10% volne, 25% bombaža, 65% rajona 335 lir; vrsta «G»: 100% bombaža 220 lir; vrsta «H»: barvana flanela 200 lir; vrsta «M-1»: bombaž in mešana tkiva I. kakovosti 700 lir; vrsta «M-2»: II. kakovosti 500 lir; vrsta «M-3»: III. kakovosti 300 lir.

Potrošniki si bodo lahko nabavili odeje v trgovinah, pooblaščenih za prodajo odej, v Trstu, kakor tudi v drugih glavnih središčih področja «A». Odeje bodo prodajali na življenjsko nakaznico avgust-oktober 1946, v kolikor potrošniki ne bi že dvignili odej pri prvem razdeljevanju. Vsakdo si bo mogel nabaviti po eno do dve odeji. Seznam pooblaščenih trgovin za prodajo odej je nabit pri Zbornici za trgovino in industrijo.

POZAR NA POSTAJI ORLEK

Včeraj nekoliko pred sedmo uro je iz nepojasnjenih vzrokov nenadoma izbruhnil ogenj v nekem vagonu, ki je bil na postaji Orlek, naloženem z dobavami ustanove UNRRA. Plameni so takoj zajeli vreče jute na prvem vagonu in veter je ogenj nato razširil na 5 ali 6 naslednjih vagonov, ki so bili naloženi z istim blagom. Štirje oddelki tržaških gasilcev so odšli na kraj požara, da bi pogasili požar.

ROČNA BOMBA

Policija je na stopnišču nekega prehoda pod železnico v Barkovljah odkrila ročno bombo znamke «Breda». Bombo so odstranili.

GORICA

Razpršena manifestacija

Major Long osebno pozval manifestante, naj se razidejo - Nastop policije z motornimi brizgalnami - Požar v Ljudskem domu

Zaradi odločitev pariške konference so včeraj dopoldne Italijani v Gorici priredili manifestacije. V teku dopoldneva ni prišlo do nikakih incidentov in je policija brez posebnih naporov vzdrževala red.

Okrog 18. ure pa so hoteli manifestanti v goriškem parku prirediti manifestacijo, toda ko so korakali po korzu Verdi proti omenjenemu parku, jih je osebno ustavil goriški upravnik major Long ter voditeljem sprevoda sporočil, da zaradi javnega reda ne more dovoliti manifestacije. Upravnik je manifestante pozval, naj se razidejo. Ker se to ni zgodilo, so začele delovati motorne brizgalne civilne policije in sprevod se je v kratkem razpršil v manjše skupine.

Do tega trenotka ni prišlo do težjih incidentov, ker je policija vzdrževala red in čuvala dohode k Ljudskemu domu na korzu Verdi. Nekaj pred 19. uro pa je na sedežu SIAU-ja na korzu Verdi 32 izbruhnil požar, ki je bil že tretji v zadnjih tednih. Požar se je razširil in postajal nevaren. Civilna policija ga je z motornimi brizgalnami skušala pogasiti. Na kraj požara so prišli tudi gasilci. Ogenj je povzročil škodo na pohištvu. Večjo škodo je utrpela trgovina Franco v priličju poslopja, v glavnem zaradi vode, ki je poškodovala večjo količino blaga. Ob 20. uri so v mestu ponovno vzpostavili red. Da bi preprečila nadaljne incidente, je policija odredila zatvoritev vseh javnih lokalov v mestu.

Penicilin za goriško področje

Z dovoljenjem in po zaslugi Zavezniške vojaške uprave so uvozili večjo količino penicilina, ki ga za goriško področje hrani civilna bolnišnica v ulici Casarossa 1, in ki bo tudi poskrbela za razdelitev po naslednjih pravilih:

1) penicilin bodo lahko prodajali le proti predložitvi izpolnjenega obrazca, ki ga bo izdal sanitetni oddelek ZVU. Pravilno vpisani zdravniki v spisku zdravnikov v Gorici so pooblaščeni izpolnjevati te obrazce; s podpisom prevzamejo odgovornost za izdano prosnjo. Za izročitev penicilina je potreben tudi podpis častnika zdravstvenega oddelka ZVU;

2) obrazce izdaja civilna bolnišnica v ulici Casarossa;

3) penicilin bodo izdajali izključno proti plačilu v trenutku izročitve. Pri prodaji bodo upoštevali dve skupini: a) nepremožne, ki morajo obrazcem prošnje priložiti nekolekovano potrdilo o razmerah v rodbini in ubožno spričevalo, ki ga bo izdala občina; b) premožni in ustanove zasebnega značaja.

Za prvo skupino bo penicilin v prodaji po 530 lir cevka s 100.000 enotami; za drugo skupino bo prodajna cena 960 lir za cevko s 100.000 enotami;

4) penicilin bodo dobile izključno osebe, ki ga potrebujejo za svoje zdravljenje in ki imajo stalno bivališče v goriški pokrajini področja «A».

GOZDNI POŽAR

Včeraj okoli 15. ure je zahodno od gore Kalvarije na področju okoli 5000 kvadratnih metrov izbruhnil gozdni požar, ki je uničil med drugim mnogo pred kratkim zasajenih drevesc. Škoda znaša okoli 50.000 lir.

SAJE SO SE VNELE

Včeraj so se v ulici Giustiniani 38 v poslopju, ki je last Rijavca, vnele saje. Na lice mesta so takoj prihiteli gasilci; škoda znaša 10.000 lir.

KONJ GA JE BRCNIL

Konjskega mešetarja Florjana Šušteršiča iz Pevme je na sejmišču brcnil konj v levi kolk. Šušteršič je moral iskati pomoč v bolnišnici.

RADIO TRST I

263,2 m - 1140 kc

SLOVENSKI SPORED

Petek, 11. oktobra

18.45 ljudska glasbena ura; 19.15 predavanje; 19.30 komorni zbor; 20 napoved časa - vesti; 23.15 zadnje vesti.

Sobota, 12. oktobra

8 vesti - koledar; 8.20 lahka glasba; 11.30 kulturne aktualnosti; 11.45 simfonična glasba; 12.15 predavanje; 12.30 slovenske pesmi; 12.45 napoved časa - vesti.

ITALIJANSKI SPORED

Petek, 11. oktobra

17 koncertna glasba; 17.30 obvestila; 17.45 za vsakega nekaj; 18.30 prestolnice sveta: Helsinki; 20.15 ital. vesti; 20.30 harmonični orkester; 21 predavanje; 21.15 Regent: «Suite romantica»; 21.50 «Lady Kathleen», igra v štirih slikah, napisal W. B. Yeast; 23 zadnje ital. vesti; 23.30 nočno zabavišče; 24 zaključek.

Glavni urednik: PRIMOŽ B. BRDNIK
Izdaja A. I. S.

LOUIS WILTON 30.

Kilometrski kamen št. 27

Vestni uradnik je postal neodločen: les je bil gnil in igrača bi bila razbiti vrata. Ker pa ni smel prekoračiti sprejetega načrtila in ker ni vedel, čigava sta bližnji kamnolom in koča, se mu ni zdelo pametno, igrati se s to zadevo.

Odločil se je, da bo nadaljeval preiskavo okoli hiše in zaključil: če zunaj ne najde ničesar sumljivega, nima pomena nasilno vstopiti v kočo.

Policist si je s prižgano svetilko utiral pot med grmovjem in se približal obzidju, ki se ga je vleklo dober del do pobočja. Čez zid je bilo videti zadnjo stran koče, ki je bila brez oken in je imela majhna vrata. Narednik je preplezal obzidje in jih poskušal odpreti. Bila so zaklenjena kakor sprednja vrata. Večkrat je s pestjo potrkal na vrata in čakal. Toda, kakor je predvideval, se mu v hiši nihče ni odzval.

Tudi na ostalem delu zapuščenega dvorišča ni opazil ničesar, kar bi bilo vredno njegovega zanimanja. Obzidje se je končavalo pri skalni steni, ki se je skoraj navpično dvigala na dvorišče. Tam je vodila tudi nevarna steza, katere se je previdni narednik rajši izognil, da je prišel h koči.

Narednik tudi na poti nazaj ni hotel iti po nevarni stezi; napotil se je na trato pred kočo in se začel vzpenjati po vijugasti poti, po kateri je prišel.

Bil je na prvem ovinku, ko se je nenadoma ustavil in prisluhnil v smeri proti kamnolomu. Slišal je namreč zamolkel šum, kateremu je sledilo kotalenje kamenja, ki se je odločilo s stene in padalo v globino.

To bi bil lahko naraven pojav; nič nenavadnega ni, če se skale same od sebe odlomijo zaradi učinkov vode in zraka.

Kljub temu pa je temna slutnja privedla narednika do tega, da se je hitro vrnil. Stopil je okrog koče in se napotil proti kamnolomu. V bližini obzidja pa se je spet ustavil, ker se mu je zdelo, da sliši šum korakov.

Naglo se je odločil; preplezal je zid ter prižgal svetilko. Pramen svetlobe je osvetlil moško postavo, ki se je zdrznila in nato planila v grmovje. Toda narednik je neznanca z nekaj skoki dohitel, ga zgrabil za rame in ga s silo obrnil...

— Vi? — je zajecljal. — Kaj pa ste prišli delat sem?

Oni se je obrnil, kakor da bi spet poskusil ubežati, nato pa se je prodirno nasmejal.

— Seveda, gotovo!... Popolnoma razumen vaše presenečenje — je odgovoril razburjeno in si z robcem otrl pot na čelu. — Vse vam bom pojasnil, veste da...

Hitro je vtaknil robec v žep in istočasno z bliskovito naglico stegnil roko proti stražnikovemu obrazu.

Nesrečnež je zahropel, dvignil roke, potem pa nezavesten padel po tleh.

XXVII.

Energični protest nervoznega gospoda Gwynneja je imel učinek, ki si ga ni niti sam predstavljal. Deset minut pred deseto je bil v hišici za golf popolen mir, ki ga ni motil niti Alf Duncan, ko je z veliko previdnostjo prekoračil dolgi hodnik, da bi prišel do stopnišča za služinčad.

Gospodična Reidova je imela krajšo pot, ker je bila njena soba popolnoma zraven stopnic; to je nekoliko zaskrbljenega mladeniča, ki se je bal, da mladenka ne bi upoštevala njegovih opominov, nekoliko pomirilo.

Vedel je, da je podvig nevaren, čeprav mu zveza med posameznimi stvarmi še ni bila popolnoma jasna: med zadevo s stodolarskimi bankovci, grozno dogodivščino lepe gospodične Longdenove in skrivnostjo črnega kilometrskega kamna.

Že nekaj ur je Alf Duncan mislil, da ve, kam se stekajo vse niti skrivnostnih dogodivščin; mogoče naj bi mu obvestila, ki bi jih dobil od gospodične Reidove, omogočila, da bi prišel do konkretnih dejstev. Ugotovil je, da je bil Dan Kaye pred svojim fatalnim pohodom v Blackfield pri gospodu Fielderju